

Education at a Glance 2008: OECD Indicators

Summary in Danish

Education at a Glance 2008: OECD indikatorer

Sammendrag på dansk

- Education at a Glance er OECD's årlige sammendrag om internationalt sammenlignelige uddannelsesstatistikker.
- 2008-udgaven har fokus på den fortsatte udvidelse i uddannelsesniveaet, der har ført til, at 57% af de unge nu påbegynder enten en professionsbacheloruddannelse eller en universitetsuddannelse.
- Samtidig med at uddannelsessystemer håndterer vækstudfordringerne, gør internationale sammenligninger det muligt for at se hvordan forskellige politikker fungerer andre steder i verden.

Svære valg eller svære tider - mod bæredygtige strategier til investering i udvidelse af uddannelsessystemer

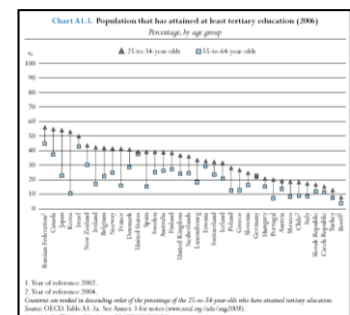
Regeringerne i OECD-landene har store ambitioner for uddannelsessystemerne og ønsker at se dem vokse i både størrelse og kvalitet. Men offentlige budgetter står overfor betydelige begrænsninger, og uddannelse forbliver hovedsageligt et offentligt foretagende. Så har de afsatte midler til uddannelsessektoren været tilstrækkelige til at imødekomme de ekstra krav, den har været pålagt, og vil den også være i stand til det i fremtiden?

For så vidt angår omfang, fortsætter den ti år gamle udvidelse af uddannelsesmæssig deltagelse og udbytte – og i et tempo der overgår mange tidligere prognoser. Med færdiggørelse af en ungdomsuddannelse, der næsten er universal i de fleste OECD-lande, ses den største aktuelle udvikling indenfor den videregående sektor (**indikator A3**). Mens 37% af en kohorte i 1995 tilmeldte sig en professionsbachelor- eller en universitetsuddannelse, er det nu 57% i gennemsnit i OECD-landene (**indikator A2**). Det er dog altid svært at forudsige fremtiden ud fra tidligere tendenser. Vil ekspansionen i tilgangen til de videregående uddannelser fortsætte i dette hurtige tempo drevet af en stadig stigende efterspørgsel efter højtuddannede? Eller vil den udjævnes, samtidig med relativt faldende indtægter? I begyndelsen af det 20. århundrede ville kun få have forudset, at ungdomsuddannelsesniveau stort set ville være universelt blandt OECD-landene i slutningen af århundredet (**indikator C2**). Derfor er det tilsvarende vanskeligt at forudsige, hvordan andelen med en videregående uddannelse vil have udviklet sig i slutningen af det 21. århundrede.

Det står dog umiddelbart klart, at incitamentet for at opnå en videregående uddannelse stadig står stærkt på nuværende tidspunkt både hvad angår højere lønninger og bedre beskæftigelsesudsigter (**indikator A8, A9 og A10**). Hertil kommer, at efterspørgslen på arbejdsmarkedet efter højtuddannede medarbejdere er vokset betydeligt (**indikator A1**).

Imødekommelse af efterspørgslen, samtidig med opretholdelse af det nuværende kvalitetsniveau i uddannelserne, vil skabe et pres på de nuværende udgiftsniveauer, der skal bibeholdes eller øges, samtidig med at effektiviteten i udnyttelsen af uddannelsesmidlerne forbedres. I de seneste år har vi allerede set betydelige udgiftsstigninger både i absolutte tal og som andel af de samlede offentlige budgetter. Det samlede beløb af fordelte midler til uddannelsesinstitutioner på tværs af alle uddannelsesniveauer steg i alle lande i løbet af sidste årti og med hele 19% i gennemsnit alene mellem 2000 og 2005 (**indikator B3**). I 2005 brugte OECD-landene i gennemsnit 6,1% af BNP på uddannelse på alle niveauer, hvoraf 86% kom fra offentlige kilder, og alle på nær 7 ud af de 28 OECD-lande brugte mindst 5% af BNP (**indikator B2**). En

Diagram A1.3 Befolkning, der har opnået mindst videregående uddannelse (2006)

anden synlig indikation på den indsats som regeringerne har ydet, kan ses i den kendsgerning, at de offentlige udgifter til uddannelse steg fra 1995 til 2005 med mere end ét procentpoint som en andel af alle offentlige udgifter – fra 11,9% til 13,2% i 2005. I alle lande steg uddannelsesudgifterne mindst lige så hurtigt som de offentlige udgifter i andre sektorer, undtaget er dog Canada, Frankrig, Ungarn, Portugal og Schweiz (**indikator B4**).

Samtidig med stigningen i offentlige udgifter til uddannelse har der også været en søgen efter nye finansieringskilder for at imødekomme den hastige vækst i antallet af studerende (især på det videregående niveau) og for at øge de tilgængelige ressourcer til uddannelsesinstitutionerne (**indikator B3**). Selv om 86% af finansieringen til uddannelse stadig kommer fra offentlige kilder på alle uddannelsesniveauer samlet set, er de private udgifter i næsten trefjerdedele af de undersøgte lande steget endnu mere end de offentlige udgifter mellem 1995 og 2005. I nogle lande er andelen af privat finansiering af videregående uddannelsesinstitutioner tilstrækkelig stor til, at den kan anfægte synspunktet om, at videregående uddannelser primært er et statsansvar. Faktisk erstattes dette synspunkt gradvist af opfattelsen af, at udgifter og ansvar for investering i uddannelse også bør deles blandt de, der drager direkte fordel af et øget uddannelsesniveau og samfundet som helhed. , (dvs. private husstande og virksomheder samt regeringer), i det mindste på det videregående uddannelsesniveau (**indikator B3**).

På trods af, at bestræbelserne på at øge investering i uddannelse er synlige i dette års indikatorer, er spørgsmålet stadig, om ressourcerne kan holde trit med de demografiske og strukturelle ændringer, der er sket i løbet af det seneste årti? **Indikator B1 og B2** viser, at uddannelsesudgifterne til grundskole og ungdomsuddannelserne steg hurtigere end antallet af studerende i alle lande mellem 1995 og 2005, og endog hurtigere end BNP pr. indbygger i mere end to tredjedele af landene. Selvom udgiften pr. studerende på grundskole- og ungdomsuddannelsesniveau steg knap så hurtigt i gennemsnit mellem 2000 og 2005 end mellem 1995 og 2000, steg den med 30% eller mere i otte OECD- og partner-lande i løbet af den seneste periode (**indikator B1 og B2**). Som følge heraf er de tilgængelige ressourcer pr. studerende i grundskolen og på ungdomsuddannelserne steget væsentligt i løbet af det seneste årti. Yderligere forventes antallet af elever mellem 5 og 14 år i 23 ud af 30 OECD-lande at falde i løbet af de næste 10 år (**indikator A11 i Education at a Glance 2006**), hvilket peger i retning af, at ressourcerne pr. elev i grundskolen og på ungdomsuddannelserne på trods af faldet i antal elever fortsat kan vokse, hvis de budgetmæssige forudsætninger forbliver stabile og sikrer de nødvendige ressourcer til fortsat forbedring af undervisningskvaliteten og dermed de studerendes præstationer.

Men mønstret ser anderledes ud på det videregående uddannelsesniveau. I nogle tilfælde formindskedes udgifterne pr.

videregående studerende mellem 1995 og 2005, da tilførslen af midler ikke kunne holde trit med det stigende antal studerende. Hvis antallet af studerende på videregående uddannelser bliver ved med at stige, samtidig med forøgelsen i de studerendes mobilitet blandt OECD-landene, vil dette tilføje et yderligere pres på lande, hvor udenlandske studerende ikke betaler alle udgifter til uddannelsen og tendensen mod faldende enhedsudgifter vil accelerere uden yderligere investeringer (**indikator C3**). En fortsættelse af de aktuelle tendenser kunne potentielt også udvide variationen i finansieringsniveauer blandt landene. I 2005 varierede udgiften pr. videregående studerende med en faktor på 7 fra USD 3.421 i Den Russiske Føderation til mere end USD 20.000 i Schweiz og USA (**indikator B1**).

Udfordringerne i form af yderligere finansielle behov er derfor klare - i hvert fald på de videregående uddannelser. Men det står ligeledes klart, at flere midler ikke alene er tilstrækkelige. Der er således behov for, at investering i uddannelse effektiviseres meget mere. Økonomaafdelingen i OECD har undersøgt dette spørgsmål og anslår, at det i OECD-landene i gennemsnit potentielt er muligt at øge uddannelsesresultaterne med 22% samtidig med, at man bibeholder de aktuelle ressourceniveauer (**indikator B7 i Education at a Glance 2007**). Dette indikerer den indsats, der er behov for, hvis uddannelserne skal genopfinde sig selv på måder, som andre faggrupper allerede har gjort, og derved levere bedre resultater for de afsatte ressourcer. Resultater fra PISA har også vist, at forholdet mellem ressourcer investeret i uddannelse og uddannelsesresultaterne i OECD-landene i bedste fald er moderate, hvilket antyder, at penge er en nødvendig men ikke tilstrækkelig forudsætning for uddannelsesresultater af høj kvalitet.

I dette års udgave af *Education at a Glance* tages diskussionen et skridt videre (**indikator B7**) og ser på hvilke politikker landene vælger, når de investerer deres ressourcer, herunder kompromisser mellem antallet af timer, de studerende bruger i klasseværelset, antal år de går i skole, antal timer lærerne arbejder, klassekvotient (proxy-mål) og lærerlønninger (**indikator C4, D1, D2, D3 og D4**). Resultaterne viser, at der under tilsvarende udgiftsniveauer i de forskellige lande kan ligge en række modsætningsfyldte valg af politikker indenfor ungdomsuddannelserne. Dette kan være en del af forklaringen på, hvorfor der ikke findes en tydelig sammenhæng mellem, hvor meget der samlet bruges på uddannelse og de studerendes præstationsniveau. Som et eksempel ligger lønudgiften i Korea og Luxembourg pr. studerende (som en procentdel af BNP pr. indbygger for at udjævne betydelige forskelle i disse landes nationalindkomst) langt over gennemsnittet i OECD (hhv. 15,5% og 15,2% sammenlignet med 10,9% i gennemsnit). Men hvor Korea bruger ressourcerne på relativt høje lærerlønninger på bekostning af relativt store klassekvotienter, kan højere end gennemsnitlige lønudgifter pr. studerende i Luxembourg næsten udelukkende tilskrives meget små klassekvotienter (**indikator B7**). Hvis effektiviteten af uddannelsesserviceydelser skal stige, er der

Diagram B1.7 Ændringer i antal studerende og ændringer i udgifter til uddannelsesinstitutioner pr. studerende, efter uddannelsesniveau (2000, 2005)

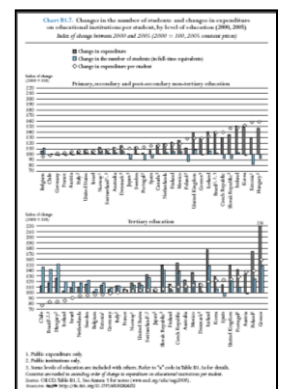

Diagram B3.1 Andel af private udgifter til uddannelsesinstitutioner (2005)

behov for, at landene omhyggeligt overvejer sådanne valg og forbedre opsamling af viden om, hvordan sådanne valg relaterer sig til mest mulig læring for pengene.

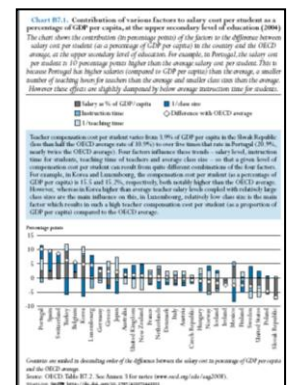
Analysen afslører også adskillige andre tendenser. I lande med lavest lønudgift pr. studerende på ungdomsuddannelsesniveau (som procentdel af BNP pr. indbygger) er hovedårsagen sædvanligvis forholdsvis lave lønniveauer som andel af BNP pr. indbygger. Dette gør sig gældende på Island, i Irland, Norge, Polen, Slovakiet og Sverige. Hovedundtagelsen er Mexico, hvor udgifterne til lærerlønninger, relativt til BNP pr. indbygger, ligger langt over gennemsnittet i OECD, og som der kompenseres for med store klassekvotienter (**indikator B7**).

Igen er der behov for, at lande, der oplever en stigning i udgifter pr. studerende, nøje ser på, hvordan disse bliver udnyttet.

På det videregående niveau adskiller de viste finansieringsmønstre sig fra dem i grundskolen og på ungdomsuddannelserne. For det første er brugen af private midler meget mere almindelig end i grundskolen og på ungdomsuddannelserne. Private midler udgør i gennemsnit 27% af de samlede udgifter, overstiger 50% i Australien, Japan, USA og partnerlandet Israel og når op på mere end 75% i Korea og partnerlandet Chile (**indikator B3**). Balancen mellem private og offentlige midler på den ene side og landenes evne til at yde forskellige former for offentlige tilskud til videregående institutioner på den anden side har været to faktorer, der hjælper med til at forklare store forskelle i tiltagene til finansiering af de videregående uddannelser. Nogle lande har fundet nye, private kilder, nogle har udvidet de offentlige midler, mens de der ikke har gjort nogen af delene finder det svært at harmonisere udvidelse og kvalitet.

Indtil nu har de nordiske lande opnået udvidelse af andelen med videregående kvalifikationer ved at yde massive offentlige investeringer i videregående uddannelser, både i form af støtte til institutioner og støtte til studerende og husstande som en investering, der giver stort udbytte til både individer og samfundet som helhed. Andre lande så som Australien, Canada, Japan, Korea, New Zealand, Storbritannien og USA har øget optagelsen på de videregående uddannelser, idet de har overført nogle af de finansielle byrder til de studerende og deres familier. I mange af disse lande fastsættes undervisningsafgifterne af institutionerne (ofte med et loft) og kan variere afhængig af de studerendes muligheder på arbejdsmarkedet og forventede lønniveau efter færdiggørelse af studiet (**indikator B5**). Disse foranstaltninger går ofte hånd i hånd med finansiell støtte til studerende med mindre begunstiget økonomisk baggrund i form af lån og/eller legater, ligesom lån på fordelagtige vilkår er tilgængelige for alle studerende. Fx supplerer Australien og New Zealand låneordninger til undervisningsafgifter, som er tilgængelige for alle studerende, hvor indtægtsbestemt indkomststøtte til leveomkostninger og legater til hjælp til generelle uddannelses- og boligudgifter er målrettet mod

Diagram B7.1 Bidrag af forskellige faktorer til lønudgifter pr. studerende som en procentdel af BNP pr. indbygger, på gymnasieuddannelsesniveau (2004)

studerende med lavere socio-økonomisk baggrund. Med denne foranstaltning har man kunnet undgå at reducere adgangen til videregående uddannelse for studerende med ressourcsvg socio-økonomisk baggrund.

I modsætning hertil har mange europæiske lande ikke øget den offentlige investering til de videregående uddannelser tilstrækkeligt til at opretholde det tidligere udgiftsniveau pr. studerende, og tillader ej heller, at universiteterne opkræver undervisningsafgifter. Resultatet er, at institutionernes budgetmæssige vanskeligheder vokser, og kan i sidste instans bringe kvaliteten af de udbudte uddannelser i fare. En påfaldende sammenligning er, at de gennemsnitlige udgifter pr. videregående studerende i de fleste europæiske lande nu ligger langt under det halve niveau i USA. Mens det er vanskeligt at træffe et valg mellem større offentlige investeringer eller større andel af private midler, synes det nu ikke længere at være et valg ikke at gøre noget som helst, når det drejer sig om den stigende efterspørgsel efter flere og bedre videregående uddannelser.

Når landene udvikler deres uddannelsessystemer, er det nødvendigt, at de anvender en multigrenet fremgangsmåde for at sikre, at uddannelse finansieres tilstrækkeligt. Samtidig med at prioritering af uddannelse i fordelingen af de samlede offentlige midler er central, er der måske også behov for at se på, hvordan mere privat finansiering kan bringes ind på det videregående niveau på områder, der skal prioriteres med henblik på kvalitetsforbedringer af uddannelsessystemet, og mere effektiv ressourceudnyttelse. Her ligger udfordringen i at opnå dette på en måde, så det ikke går ud over ligheden. Indikatorerne viser, at studerende i mange lande er mere tilbøjelige til at tage en videregående uddannelse, hvis deres fædre har en videregående uddannelse. Dette indikerer et behov for foranstaltninger, der tilskynder til progression mellem generationerne, når det drejer sig om uddannelsesmæssige kvalifikationer. Styrkelse af offentlige tilskud og oprettelse af balance mellem finansiel støtte i form af studielån og legater kan være en måde, man kan forbedre ligheden i adgangen til en videregående uddannelse på. Nogle analyser peger i retning mod, at legater måske er mere effektive end lån, hvis man skal engagere studerende med ressourcsvg socio-økonomisk baggrund til fortsatte studier, hvorimod lån formentlig fungerer bedre for studerende med andre socio-økonomiske baggrunde (**indikator A7 og B5**).

Udover spørgsmålet om fordeling af ressourcer kunne vejledningsmulighederne for de studerende forbedres, således at de kan foretage mere informerede valg mellem fag på både ungdomsuddannelses- og videregående niveau. Dette vil formentlig få indvirkning på gennemførelsesprocenterne og lette trykket på budgetterne, da ca. 31% af de studerende i 19 OECD-lande, hvor der er tilgængelig data, i gennemsnit ikke gennemfører de videregående studier, de har tilmeldt sig (**indikator A3 og A4**).

Indikator A1 peger også i retning mod, at tilpasning af

uddannelser, til de voksende behov for menneskelige ressourcer indenfor specifikke sektorer, er et problemområde. I OECD-landene er andelen af jobs der kræver høje kvalifikationer generelt højere end det potentielle udbud af individer med højt et uddannelsesniveau der matcher disse job.

Der er betydelige udfordringer forbundet med at håndtere væksten og udviklingen i uddannelsessystemer på en måde, der forbedrer adgangen, højner kvaliteten og fremmer valuta for pengene, og der er behov for, at landene skal finde måder at håndtere dette på. Vidensamfundet er her for at blive, og det kræver kompetente, højt kvalificerede og innovative borgere, og den stigende uddannelsesmæssige deltagelse peger i retning af, at unge mennesker og deres familier har forstået budskabet. Selv om ingen kan forudsige, hvor langt udvidelsen i antallet med videregående kvalifikationer vil strække sig, har lande brug for bæredygtige finansieringssystemer, der er i stand til at tilpasse sig det voksende antal studerende. Ellers kan det betyde, at vidensamfundet udvikler sig i retning mod et polariseret samfund befolket af de, der har råd til uddannelse og de, der ikke har råd.

Dette kræver svære valg. En vigtig hensigt med dette års udgave af *Education at a Glance* er at fremlægge, hvordan valg af forskellige politikker træffes i forskellige lande. Der skal gøres meget mere, for at forstå, hvordan valg og blandinger af politikker kan kombineres mest effektivt, så de fremmer de studerendes indlæring i de forskellige kontekster landene opererer i. Internationale sammenligninger kan være et stærkt instrument til facilitering heraf. De muliggør, at uddannelsessystemerne kan ses gennem linser af politikker, der er planlagt, implementeret og gennemført andre steder i verden. De viser også, hvad der er muligt indenfor uddannelse, når det drejer sig om kvalitet, lighed og effektivisering af uddannelsesserviceydelser, og de kan fostre bedre forståelse for, hvordan forskellige uddannelsessystemer håndterer lignende problemer.

Herudover besvarer dette års udgave af *Education at a Glance* følgende spørgsmål: hvad kan 15-årige indenfor naturvidenskab (**indikator A5**), forældrenes betydning for de 15-åriges præstationer indenfor naturvidenskab (**indikator A6**), påvirker forældres socio-økonomiske status elevernes indskrivning på de videregående uddannelser (**indikator A7**), hvilke ressourcer og serviceydelser bruges uddannelsesmidlerne til (**indikator B6**), hvor fremherskende er erhvervsfaglige fag (**indikator C1**), deltager voksne i efter- og videreuddannelse på arbejdet (**indikator C5**), hvordan anvendes evalueringer og vurderinger i uddannelsessystemer (**indikator D5**) og sluttelig, hvad er niveauet for beslutningstagning indenfor uddannelsessystemerne i OECD-landene (**indikator D6**).

OECD vil tilstræbe en yderligere udvikling af politik-relevante, internationale sammenligninger - ikke blot på områder, hvor det aktuelt er rentabelt, men også på områder, hvor der stadig kræves betydelig

investering i konceptuelt arbejde. Vigtige skridt mod dette mål er lanceringen af OECD Teaching and Learning International Survey (TALIS), der står for et stort gennembrud både indenfor konceptuelle og metodiske rammer, yderligere udvikling af OECD Programme for International Student Assessment (PISA) og udvidelsen af OECD Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC) samt indledende arbejde indenfor Assessment of Higher Education Learning Outcomes (AHELO).

Man kan få adgang til hele publikationen på www.oecd.org/edu/eag2008

Dette sammendrag indeholder **StatLinks**, der er en service, som leverer Excel™ filer fra den udskrevne side!

© OECD 2008

Dette sammendrag er ikke en officiel OECD oversættelse.

Reproduktion af dette sammendrag er kun tilladt på betingelse af, at OECD copyright og titel på den originale publikation nævnes.

Sammendrag på flere sprog er oversatte uddrag af OECD publikationer, der oprindeligt blev publiceret på engelsk og fransk.

De er gratis tilgængelige på OECD Online Bookshop www.oecd.org/bookshop/

For yderligere oplysninger kan man kontakte afdelingen OECD Rettigheder og Oversættelser, Direktoratet for Offentlige Anliggender og Kommunikation på: rights@oecd.org eller pr. fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Besøg vores website www.oecd.org/rights/

